

**ФРАНЦЫСК СКАРЫНА – ГУМАНІСТ,
АСВЕТНІК, ПЕРШАДРУКАР**

Студэнт Марханава В.В., 23 мо, 4 курс, ФТС;

Навуковы

кіраўнік – Мантур А.Я., ст. выкладчык

*УА “Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт”, г. Мінск,
Рэспубліка Беларусь*

Анатацыя. У артыкуле разглядаецца жыццёвы шлях, асветніцкая і выдавецкая дзейнасць Ф. Скарыны, прадстаўлена яго роля ў развіцці беларускай літаратурнай мовы.

Ключавыя словы: асветнік, беларуская мова, друкар, патрыятызм, пераклад.

Францыск Скарына – беларускі і ўсходнеславянскі першадрукар, гуманіст, асветнік, вучоны, пісьменнік, перакладчык.

Скарына нарадзіўся ў сям’і заможнага купца ў Полацку, буйным гандлёвым і вытворчым цэнтры Вялікага Княства Літоўскага, імаверна атрымаўшы там першапачатковую адукацыю. У 1504 годзе паступае ў Кракаўскую акадэмію, дзе атрымлівае ступень бакалаўра, у 1512 годзе ў Падуанскім універсітэце Скарына атрымае ступень доктара медыцыны. Пераехаўшы ў Прагу менавіта тут, 6 жніўня 1517 года Скарына выдае першую друкаваную беларускую кнігу – «Псалтыр».

Затым у 1517–1519 гг. выдае 23 кнігі Бібліі, у якой ён бачыў не толькі як кодэкс хрысціянскай маралі, але і як крыніцу разнастайнасці ведаў.

У 1519 г. праца Скарыны па выданні кнігі перапынілася, ён пакідае Прагу і едзе на Бацькаўшчыну – у Вільню.

Там, у доме Якуба Бабіча, ён закладвае новую друкарню і друкуе ў 1522 г. “Малую падарожную кніжыцу”, а ў 1525 г. – “Апостал”.

На якую мову рабіў пераклады Святога Пісання Скарына? Наконт гэтага пытання ў вучоных няма адзінства. Адны лічылі яе беларускай, другія – царкоўнаславянскай.

Разгляд асноўных састаўных частак скарынаўскага перакладу дае падставу гаварыць, што царкоўнаславянская стыхія ў ім пераважае. Гэта разумеў і сам Скарына, бо на палях старонак кнігі незразумелым царкоўнаславянскім словам даваліся адпаведнікі па-беларуску. Такія надпісы называліся “глосамі”.

Выданні Францыска Скарыны вельмі насычаны беларусізмамі. Гэта дае падставу лічыць мову гэтых перакладаў асобага беларускага зводу (варыянту) царкоўнаславянскай мовы.

Беларускія словы, беларускія формы, ужытыя Скарынам – іх сотні, напрыклад: *вежа, господарь, згода, жуželка, помства, праца, трава* і інш.

Увядзенне ў Святое Пісанне элементаў і форм жывой беларускай мовы мела рашаючае значэнне для лёсу рэлігійнай літаратуры ў Беларусі.

Ф. Скарына кожную з кніг суправаджаў прадмовамі і пасляслоўямі, якія складаюць аснову яго літаратурна-публіцыстычнай спадчыны. У іх першадрукар выказаў свае грамадскія і асветніцкія погляды, заклікаў да ўмацавання правапарадку, да стварэння справядлівых заканадаўчых кодэксаў аб дзяржаве, войску, змяшчаў розныя звесткі па гісторыі, геаграфіі, этнаграфіі, філасофіі, астраноміі.

Немалаважнае значэнне ў кнігах адводзілася тэме любові да роднай зямлі. Скарына выказвае свае думкі пра патрыятычны абавязак кожнага чалавека перад сваім народам, вернасць Радзіме, пра глыбокую прывязанасць чалавека да зямлі, на якой ён нарадзіўся.

Такім чынам, Скарына даў беларускаму народу кнігу, магчымаць звяртацца да Бога на роднай мове, разумець Святое Пісанне і праз гэта адкрываць для сябе вялікі свет.

Францыск Скарына заклаў падмурак беларускай літаратурнай мовы. Яго праца – гэта праца святая. І гэта павінны памятаць мы – нашчадкі.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Беларуская мова. Энцыклапедыя. – Мінск, 1994. – 658 с.
2. Францыск Скарына і яго час, Энцыклапедычны аведнік. – Мінск, 1994. – 608 с.

УДК 94 (476)

АСВЕТНИЦКАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ КІРЫЛЫ ТУРАЎСКАГА

Студэнт – Арлоў А.А., 23 мо, 4 курс, ФТС

Навуковы

кіраўнік – Мантур А.Я., ст. выкладчык

*УА “Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт”, г. Мінск,
Рэспубліка Беларусь*

Анатацыя. У артыкуле разглядаецца жыццёвы шлях і асветніцкая дзейнасць К. Тураўскага, прадстаўлена яго роля ў развіцці ўсходнеславянскай культуры.

Ключавыя словы: асветнік, вобраз, творчая дзейнасць, духоўнае самаўдасканаленне, рэалізацыя.